

Regionaal Scenario Atelier Ondernemers

Deelregio Westfriesland

Datum: 3 februari 2020

Locatie: Café Stam in Wognum

Inleiding:

Dit is het verslag van de bijeenkomst van 3 februari 2020 in Wognum. Dit atelier was specifiek gericht op agrariërs en werd georganiseerd door LTO-Noord, KAVB en Greenport NHN. Deze bijeenkomst maakte onderdeel uit van twee regionale bijeenkomsten die gemeenten in Westfriesland organiseerden.

In deze bijeenkomst hebben agrariërs verkend wat de mogelijke zoekgebieden zijn voor de opwek van grootschalige zon- en windenergie in de deelregio Westfriesland. Dit is gedaan met behulp van scenario's en bouwstenen. De scenario's geven inzicht in de mogelijke keuzes en de effecten daarvan. De scenario's die zijn gebruikt, zijn: (1) Productielandschappen, (2) Lokale kracht, (3) Bestaande e-infrastructuur.

De scenario's zijn gemaakt door de gemeenten, samen met onder meer de provincie, waterschappen, natuur- en milieuorganisaties, energiecoöperaties, bedrijfsleven en de netbeheerder. Ze zijn een middel om met elkaar het gesprek aan te gaan.

Een bouwsteen bestaat uit een bepaalde techniek van energieopwekking (bijv. windmolens), op een plek (bijv. agrarische grond), onder een bepaalde conditie (bijv. langs de snelweg). De bouwsteen heet dan "windmolen op agrarische grond langs de snelweg".

De deelnemers hebben gesproken over de scenario's en welke bouwstenen hun voorkeur hebben. Per scenario hebben ze op de kaart van de gemeente aangegeven waar de bouwstenen kunnen komen en waar zeker niet.

In totaal hebben circa 100 mensen deelgenomen aan het atelier: voornamelijk agrariërs, maar ook een kleine groep particuliere inwoners. Dit verslag is dus met name, maar niet uitsluitend, een weergave van de opinie van de agrariërs.

Vervolg

De opbrengsten van de lokale bijeenkomsten van de 18 gemeenten in de energieregio Noord-Holland Noord worden verwerkt op een kaart. Hierop wordt aangegeven wat de mogelijke zoekgebieden zijn voor duurzame energieopwekking. Deze kaart vormt de basis van de concept-RES. De concept-RES wordt voor vaststelling aangeboden aan het College van Burgemeester en Wethouders. Na vrijgave door het College worden raadsleden gevraagd naar hun wensen en bedenkingen bij de concept-RES. Ook de deelnemers aan de regionale en lokale bijeenkomsten krijgen de concept-RES toegestuurd en daarmee de mogelijkheid om hun mening te geven.

De concept-RES wordt besproken in regionale en lokale raadsbijeenkomsten, Statenbijeenkomsten en overleggen van de Algemeen Besturen van de waterschappen. Daarnaast zal in mei '20 een regiobreed Noord-Holland overleg worden georganiseerd waarin alle raadsleden, collegeleden, bestuurders, Statenleden, leden van de dagelijks en algemeen besturen van de waterschappen binnen de regio met elkaar in gesprek kunnen gaan.

De concept-RES wordt met alle wensen, bedenkingen en meningen van deelnemers voor doorrekening aangeboden aan het Nationaal Programma RES en het Planbureau voor de Leefomgeving. Als de energieregio groen licht heeft gekregen, wordt per zoekgebied onderzocht wat een concrete plek voor zonneweides en/of windmolens zou kunnen zijn. Hierbij worden inwoners en andere belanghebbenden nadrukkelijk betrokken.

Inhoud

Beschrijving van de scenario's:	4
1. Bevindingen hoofdgroep 1.....	4
1.1 Kansen, aandacht-en discussiepunten:.....	4
1.2 Gesprek over de scenario's en bouwstenen:.....	5
1.3 Scenario banner:	7
2. Bevindingen hoofdgroep 2.....	9
2.1 Kansen, aandacht-en discussiepunten:.....	9
2.2 Gesprek over de scenario's en bouwstenen:.....	9
2.3 Scenario banner:	10

Beschrijving van de scenario's:

Specifiek voor de deelregio Westfriesland zijn drie scenario's opgesteld, namelijk: (1) Productielandschappen, (2) Lokale kracht en (3) Bestaande e-infrastructuur.

Het scenario **Productielandschappen** focust op de koppelkansen die de energie- en agrarische sector brengen. De uitgangspunten:

- Slimme combinaties van de energie- en agrarische sector, die leiden tot maximale productiviteit.
- Er is een voorkeur voor meervoudig ruimtegebruik.
- Het experimenteel landschap wordt benut voor proeftuinen van energie en teelt.
- De glastuinbouw stapt over op geothermie. De gebouwde omgeving lift waar mogelijk mee.
- Er is een proactieve rol van de overheid samen met grondeigenaren en de netbeheerder.
- De gebouwen worden minimaal geïsoleerd tot energielabel D

Het scenario **Lokale kracht** richt zich op eigenaarschap en het bundelen van lokale krachten. De uitgangspunten:

- De transitie is zichtbaar voor de bewoners en de opwekking gebeurt collectief.
- Er wordt gezocht naar combinaties met aan andere (ruimtelijke of sociale) opgaven die spelen, zoals natuurontwikkeling.
- De bedrijventerreinen zijn een vliegwiel voor de verduurzaming.
- Er is veel aandacht voor besparing. Een slim energiesysteem moet de uitruil van vraag en aanbod in goede banen leiden.
- De gebouwen worden geïsoleerd tot minimaal energielabel A.

In het scenario **Bestaande e-infrastructuur** vormt de huidige elektra infrastructuur het vertrekpunt. De uitgangspunten:

- Er is een maximale benutting van de huidige aansluitcapaciteit en zoveel mogelijk clustering.
- Nieuwe inpassing van zonnevelden en windturbines vindt plaats waar ruimte is voor nieuwe kabels: langs (water)wegen, het IJsselmeer en het Markermeer
- De opwekking vindt dicht bij de gebruiker plaats.
- Om de elektriciteitsnetten te ontzien worden gebouwen geïsoleerd tot minimaal label B.

1. Bevindingen hoofdgroep 1

1.1 Kansen, aandacht-en discussiepunten:

Eén of meerdere deelnemers hebben het volgende gedeeld:

Kansrijke locaties/inpassingen in de deelregio:

- De A.C. De Graafweg is als voorbeeld genoemd. Daar was een aantal jaar geleden het plan om 4 tot 5 windmolens door een projectontwikkelaar te plaatsen. De gemeente was tegen en het project ging niet door. Dit plan kan weer opgepakt worden. Er waren geen expliciete tegenstanders voor dit plan aanwezig.
- Zonnepanelen langs de spoorbaan
- Parkeerterreinen en werkplaatsen buiten overkappen met zonnepanelen.
- Zonnepanelen niet boven het telen van fruit, maar verticaal ernaast (als wind barrière).

Opmerkingen m.b.t. de rol van bewoners in de transitie:

- Participatie is noodzakelijk om draagvlak voor technieken te vergroten. Niet enkel van grondeigenaren, maar ook van omwonenden.
- Bij rij-opstellingen van windmolens zou de opbrengst van de grondpacht verdeeld moeten worden met boeren wiens grond tussen twee turbines valt: zo kan men samen delen in de opbrengsten.

Regelgeving en beleid:

- Elk nieuw bedrijf in de regio zou verplicht moeten worden om in de eigen opwekking van stroom te kunnen voorzien.
- Wanneer tarieven voor grote bedrijven even duur worden als van consumenten, dan stimuleert dit innovatie en energiebesparing.
- Vergunningsplicht van zon op dak bij nieuwbouw.

Techniek en innovatie:

- Stromings- en getijde energie.
- Kernenergie.
- Kleine windmolens op boerderijen.

Algemeen/Divers:

- Er is een sterke wens om landbouwgrond te behouden voor de landbouw.
- Er zijn zorgen dat hernieuwbare elektriciteitsopwekking andere opgaven (woningbouw, uitbreiding bedrijventerrein) zal blokkeren.

1.2 Gesprek over de scenario's en bouwstenen:

Gesprek over de scenario's:

Er komt uit de banners geen duidelijke lijn naar voren m.b.t. voorkeuren voor de ambitieniveaus binnen de scenario's. Ook het gesprek daarover is niet gevoerd met de deelnemers.

Gesprek over de bouwstenen:

Over bouwstenen met overwegend groene stickers:

- **Zon op grote daken.** Eerst de daken vol: dat gaat namelijk niet ten koste van landbouwgrond en van de natuur.
- **Wind op water,** want:
 - Daar is er ruimte genoeg
 - Dat geeft minder ruimtelijke impact en windturbines zullen een efficiënte opbrengst hebben.
- **Zon langs bedrijventerreinen**
 - Er is één groene sticker geplaatst, met als reden dat deze bouwsteen de vraag en aanbod koppelt.
 - Dit zou echter eventueel de uitbreiding van bedrijventerreinen kunnen hinderen. In dat geval kan de zonneweide op het dak van het nieuwe gebouw worden geplaatst.

Over gemixte bouwstenen:

- **Wind op agrarische gronden in het experimentele en traditionele landschap**

Hier is zowel positief als negatief geplakt. De discussie gaat zowel over windturbines in het algemeen, als op landbouwgronden specifiek.

De voorstanders:

- Agrariërs willen zelf een (kleine) windmolen: dit betekent een extra verdienmodel op de landbouwgrond. Gevraagd is om kleine windmolens vergunningstechnisch mogelijk te maken (dit lukt nu niet vanwege onder meer provinciaal beleid).
- Er wordt melding gemaakt van een oud initiatief aan de A.C. De Graafweg waar de gemeente niet aan mee wilde werken. Dit zou weer opgepakt kunnen worden (zie 'lokale kansen' bovenin).
- Er zijn voorstanders van het clusteren van grote windmolens in lijnopstellingen langs infrastructuur.
 - Bij zo een lijnopstelling door een gebied is het wel belangrijk om afspraken te maken zodat iedereen profiteert. Niet alleen de agrariërs, maar ook de omwonenden.
 - Hierbij dienen de opbrengsten verdeeld te worden: niet enkel boeren op wiens erf de windturbine staat, maar ook tussengelegen boeren, ontvangen een financiële vergoeding: het eerlijk verdelen van de opbrengsten met je burens wordt belangrijk gevonden.
- Voorstanders van windturbines hebben als argument dat ze door innovatie ze steeds landschapsvriendelijker, milieuvriendelijker en goedkoper maken.
- Ook wordt de opmerking gemaakt: "er is altijd wel *iemand* tegen".

De tegenstanders: er is oranje gestickerd vanwege de landschappelijke inpassing van windturbines.

De meningen over de windmolens zijn duidelijk verdeeld. Men merkt op:

- Mensen moeten aan nieuwe dingen wennen en dus ook aan windturbines in het landschap. Anderen wennen er nooit aan en vinden ze gewoon lelijk en maken herrie.
 - De impact van er langs rijden is anders dan ernaast wonen.
 - De opvatting over windturbines kan veranderen wanneer je ervan meeprofiteert.
- **Zonnepanelen in combinatie met fruitteelt.** Deze bouwsteen heeft één groene sticker, maar de meningen in de groep zijn hierover duidelijk verdeeld: kun je daadwerkelijk gewassen verbouwen onder zonnepanelen? Agrariërs die aanwezig zijn betwijfelen dat. Tegelijkertijd wijzen mensen op proefopstellingen die zouden wijzen op dat dit wel kan.
 - **Zon op water.** Er wordt verschillend op deze bouwsteen geplakt (één voor, één tegen), maar tijdens de groepsdiscussie was er weinig tijd om het hier expliciet over te hebben. Tijdens de discussie over deze bouwsteen is er geen argumentatie voor op tafel gekomen.

Over bouwstenen met overwegend oranje stickers:

- **Wind op agrarische gronden rondom woonkernen**

- Dit creëert te veel overlast. (NB: zie ook opmerkingen bij wind op agrarische gronden in het experimentele en traditionele landschap. Deze discussie is in de groep samengenomen.)
- Ook geen voorstander vanwege het argument van de belemmeringen voor de woningbouw.

- **Zon op agrarische gronden**

- Dit vindt men zonde van de landbouwgrond. Deelnemers hebben liever zonnepanelen op het dak, vanwege dubbel ruimtegebruik.
- Na 25 jaar moeten de zonnepanelen als afval afgevoerd worden en is de grond niet meer te gebruiken als landbouwgrond.
- Zon op landbouwgronden kan, maar niet als het goede landbouwgrond is. Dit zou aansluiten bij de opvatting van de provincie daarover.
- Rondom stadsranden beperken zonneweides de mogelijkheden voor woningbouw. Dit zou voorkomen moeten worden.

1.3 Scenario banner:

SCENARIO 1: Productielandschappen				
Bouwsteen		# Groene Stickers	# Oranje Stickers	Niet Geplakt
Zon				
Zon op grote daken		6		
Zon op agrarische grond:	In het experimentele landschap, ontwikkeling van eiwitrijk voedsel	1	4	
	Boven fruitteelt	1		X
Wind				
Wind op agrarische grond:	In het traditionele landschap	1	2	
	In het experimentele landschap	1		
Repoweren bestaande turbines		2		

SCENARIO 2: Lokale kracht				
Bouwsteen		# Groene Stickers	# Oranje Stickers	Niet Geplakt
Zon				
Zon op grote daken		4		
Zon op agrarische grond:	Rond stadsranden of kernen		6	
	Rondom bedrijfsterreinen			X
	In het romantische landschap		2	
Zon boven parkeerplaatsen		2		
Zon op gevels				X

Wind				
Wind op agrarische grond:	Rondom woonkernen		3	
	Rondom bedrijfsterreinen			X

SCENARIO 3: Bestaande e-infrastructuur				
Bouwsteen		# Groene Stickers	# Oranje Stickers	Niet Geplakt
Zon				
Zon op water	IJsselmeer	1	1	
Zon op grote daken		3		
Zon op agrarische grond:	Rondom bedrijfsterreinen	1	2	
	Dichtbij midden stations			X
	Bij bestaande windparken	1		
	Langs spoorwegen	2		
	Boven snelwegen			X
Wind				
Wind op water:	Marker- en IJsselmeer, overige plekken	5		
	Marker -en IJsselmeer, dichtbij bestaande windparken			X
Wind op agrarische grond:	Rondom onderstations			X
	Langs de spoorweg	1		
	Langs de snelweg	1		
	Bij bestaande windparken			X
Repoweren bestaande windturbines				X

2. Bevindingen hoofdgroep 2

2.1 Kansen, aandacht-en discussiepunten:

Eén of meerdere deelnemers hebben het volgende gedeeld:

Kansrijke locaties in de deelregio:

- Zonnepanelen op dijken.
- Zonnepanelen bij op- en afritten van wegen: dat is verloren grond.

Regelgeving en beleid:

- Zorg voor beleid op onnodige dataopslag (vanwege enorme datacentra die nu overal opkomen).
- Zonnepanelen voor particulieren moeten nog voordeliger gemaakt worden.

Techniek en innovatie:

- Combinatie zonnepanelen en (zachte) fruitteelt is technisch kansloos.
- De deelnemers missen kernenergie in discussie, dat neemt veel minder ruimte in.
- Men vraagt zich af hoe opslag van energie wordt meegenomen in dit vraagstuk.
- Biovergisting, als alternatief.
- Kleine windmolens bij iedere boerderij. Windmolens van ongeveer 20m hoogte vallen weg in het landschap. LTO doet hier studies naar.
- Miniwindturbines op de schaduwzijde van daken

Algemeen/Divers:

- Er zijn zorgen over straling van zonnepanelen en windturbines op bijvoorbeeld koeien.
- Er kwam uit de groep de volgende vraag: "Agrariërs zijn een belangrijke schakel in de energietransitie. Hoe communiceer je dat naar burgers en de politiek?".
- Er moet ook aandacht zijn voor de recycling van zonnepanelen en windturbines.

2.2 Gesprek over de scenario's en bouwstenen:

Gesprek over de scenario's:

Agrariërs bekijken de mogelijkheden voor hernieuwbare energie vanuit alle drie de scenario's. Zij benaderen het vraagstuk van hernieuwbare energieopwekking anders dan inwoners. Als eigenaren van de grond kunnen zij (serieus) verdienen aan windmolens en zonneweides, zodra deze op hun eigendom worden neergezet. Veel opmerkingen moeten tegen deze achtergrond geplaatst worden.

Gesprek over de bouwstenen:

In het algemeen is er meer draagvlak voor windturbines dan voor zonnepanelen. Ze leveren meer op, terwijl ze minder ruimte in beslag nemen.

Over bouwstenen met overwegend groene stickers:

- Er is een relatief positieve houding ten opzichte van **windturbines op het IJsselmeer en Markermeer**. "Dat levert de meeste energie op en we kunnen als samenleving op land doorgaan met onze uitbreidingsopgaven". Er is wel het tegengeluid dat "we er dan niets aan verdienen (want de opbrengst gaat dan waarschijnlijk naar provincie, rijk of RWS)".

- Zon is wel een optie:
 - **Op grote daken** ‘Daar zijn we als agrariërs al mee bezig’.
 - **Langs spoorwegen/infrastructuur/parkeerplaatsen.**
 - Eventueel **langs dijken**

Over gemixte bouwstenen:

- De meningen over **repoweren** zijn gemixt. Het kan gunstig zijn, maar dan moet het wel tot minder turbines op dezelfde plek leiden. En de vraag is of het zowel qua kapitaal en materialen niet zonde is. En of je ze niet beter kan vervangen als ze afgeschreven zijn.

Over bouwstenen met overwegend oranje stickers:

- **Zonnepanelen in het experimenteerlandschap.** De reden hiervoor is dat dit juist de plekken zijn om de grond ook echt voor landbouw te gebruiken. En het streven om hier de mogelijkheden te verkennen van het telen van nieuw ‘eiwitrijk voedsel’ valt niet in goede aarde: “Laat boeren doen wat ze al generaties doen: goede gewassen telen. Dat pakken ze al slim en handig aan”.
- Deelnemers zien weinig in **zonneweides en windmolens op agrarische grond rondom woonkernen.** Over bewoners als mede-eigenaar is een deel sceptisch over: ‘Wel de lusten, niet de lasten.’ Aan de andere kant: indien dit betekent dat meedelen door de omgeving in de opbrengsten van een ‘buurtmolen’ ook leidt tot minder verzet van diezelfde omgeving tegen zo een molen, dan moet het bespreekbaar zijn.

2.3 Scenario banner:

SCENARIO 1: Productielandschappen				
Bouwsteen		# Groene Stickers	# Oranje Stickers	Niet Geplakt
Zon				
Zon op grote daken		2		
Zon op agrarische grond:	In het experimentele landschap, ontwikkeling van eiwitrijk voedsel	1	6	
	Boven fruitteelt			X
Wind				
Wind op agrarische grond:	In het traditionele landschap	1		
	In het experimentele landschap	1		
Repoweren bestaande turbines		2	1	

SCENARIO 2: Lokale kracht					
Bouwsteen		# Groene Stickers	# Oranje Stickers	Niet Geplakt	
Zon					
Zon op grote daken		3			
Zon op agrarische grond:	Rond stadsranden of kernen		3		
	Rondom bedrijfsterreinen		1		
	In het romantische landschap		2		
Zon boven parkeerplaatsen		1			
Zon op gevels			1		
Wind					
Wind op agrarische grond:	Rondom woonkernen		4		
	Rondom bedrijfsterreinen	1			

SCENARIO 3: Bestaande e-infrastructuur					
Bouwsteen		# Groene Stickers	# Oranje Stickers	Niet Geplakt	
Zon					
Zon op water	IJsselmeer			X	
Zon op grote daken		3			
Zon op agrarische grond:	Rondom bedrijfsterreinen			X	
	Dichtbij midden stations			X	
	Bij bestaande windparken			X	
	Langs spoorwegen	3			
	Boven snelwegen			X	
Wind					
Wind op water:	Marker- en IJsselmeer, overige plekken	3	1		
	Marker -en IJsselmeer, dichtbij bestaande windparken	1			
Wind op agrarische grond:	Rondom onderstations	1			
	Langs de spoorweg			X	
	Langs de snelweg	1			
	Bij bestaande windparken	1			
Repoweren bestaande windturbines			1		